

França vol relançar la cultura humanística i recuperar el plaer per la lectura, aniquilat per la lingüística estructural. Cada cop s'aixequen més veus que reclamen el retorn de la gramàtica tradicional. És un problema que també afecta el nostre país.

França vol relançar la cultura humanística...

L'incombustible Jack Lang, encara avui convençut de ser el ministre de Cultura de França, en un altre temps també va ser ministre d'Educació. Llavors es va fixar un objectiu quantitatiu: que un 80% dels alumnes que acaben el batxillerat aconseguissin superar la prova del BAC, l'equivalent francès a la selectivitat, l'examen que obra la porta de la universitat. Numèricament l'objectiu va ser assolit, segons el Ministeri, gràcies a un esforç per millorar el nivell de l'ensenyament; segons els seus detractors, gràcies a un cert laxisme a l'hora d'avaluar els coneixements dels estudiants. En qualsevol cas, el percentatge de fracàs al primer curs d'universitat ha crescut de manera proporcional a l'èxit en el BAC.

L'actual ministre d'Educació, Gilles de Robien, ha demanat fa poc a una comissió d'experts que li preparin un informe sobre la manera com reintroduir l'estudi de les humanitats dins l'ensenyament públic. Entre els experts trobem Marc Fumaroli, professor al prestigiós Collège de France i gran especialista en Chateaubriand. Fumaroli es va fer molt popular el 1991 en publicar *L'État culturel*, un pamflet brillantíssim contra la política de subvencions en ma-

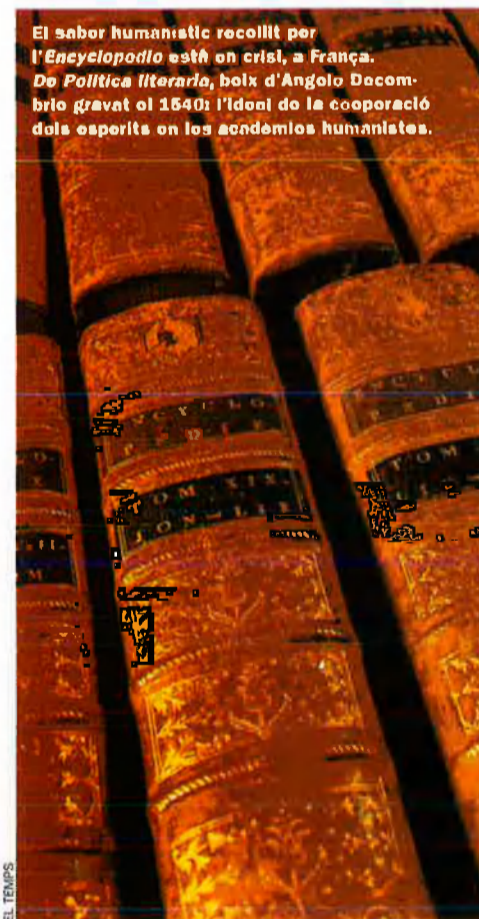
tèria d'art i cultura. Ell i Alain Finkielkraut, amb *La défaite de la pensée* (1987), van posar al centre del debat els límits del multiculturalisme recordant que, a França, tan important com la seva cultura és la importància, el lloc, que aquesta cultura ocupa en la formació de la identitat del país. Finkielkraut, com Fumaroli, denunciava a més la progressiva "infantilització" del país i un ensenyament en què la pedagogia passava a ser més important que el saber, en què els suposats interessos dels alumnes eren superiors als de la pròpia història del coneixement.

Fumaroli i els seus col·legues tenen com a missió decidir "quin és el mínim de cultura humanista que és desitjable restablir en l'ensenyament escolar. Quines són les obres que poden servir com a referència del ben llegir, el ben dir i el ben escriure", diu Fumaroli. A l'origen de la missió, una constatació: els joves francesos cada cop llegeixen menys i entenen menys el que llegeixen, diuen poc i criden més, i amb prou feines escriuen si no és a través de les abreviacions dels missatges de mòbil.

Durant molts anys, França ha mantingut orgullosament un sistema d'ensenyament republicà públic, laic i gra-

tuit que oferia a tothom l'accés a una cultura d'elit. Com es lògic, atès el nivell d'exigència, al final només entre un 28 i un 32% dels estudiants obtenien el BAC, dades que es van mantenir fins ben entrats els anys seixanta. En aquest moment les classes mitjanes van fer explotar el sistema, reclamant que els seus fills també fossin titulats. El Maig 68 va institucionalitzar i legitimar la tendència favorable a una universitat oberta per a tothom.

En aquest univers, les humanitats són matèria que s'ha devaluat. Les anomenades *grandes écoles*, que segueixen produint els bons científics, polítics, empresaris, investigadors o tècnics que el país necessita, afavoreixen les ciències dites "dures". La famosa École Norma-

L'actual ministre d'Educació de França ha demanat a una comissió d'experts que li indiquin la manera de reintroduir l'estudi de les humanitats dins l'ensenyament públic

le Supérieure, que preparava professors per a instituts i universitats, experts en llengües, en literatura i història, en filosofia i estètica, es troba davant un doble repte: les ciències socials han perdut prestigi i la reducció de la demanda que permet un BAC "a la carta" fa que hi hagi molts menys llocs a cobrir quan es parla d'experts en Nietzsche, Flaubert, Braudel, Saussure o Adorno.

En una recent entrevista publicada per *Le Nouvel Observateur*, l'historiador, filòsof i expert en qüestions literàries i estètiques Tzvetan Todorov recordava la responsabilitat de l'estructuralisme en la crisi actual de les humanitats: "Els joves escriptors francesos aprenen que el personatge és mort, que contar històries es d'una ingenuïtat absoluta i que creure en la relació entre la literatura i el món és una cursileria. Però la literatura no és un simple joc de paraules, sinó que ens descobreix el món i ens permet descobrir-nos a nosaltres mateixos!" Fumaroli creu que "la lingüística ha marginat la gramàtica" i denuncia el pretès científisme de semiòlegs i lin-

Marc Fumaroli dubta que el ministeri resolgui el problema creat pels seus experts

güistes que "equiparen la literatura amb les factures del carnisser". I si ell creu, com Dostoievski, que "la bellesa salvarà el món", Todorov li recorda "que el bon coneixement que Mao tenia dels clàssics xinesos no va impedir-li transformar-se en un dels més grans assassins de la història de la humanitat".

En el fons, Fumaroli amb un punt de vista més conservador, que té més enyorança del grec i el llatí, i més obert el de Todorov, que sobretot vol "aprendre a viure millor", els dos savis estan d'acord a denunciar un formalisme que es presenta com a ciència i creuen que les humanitats, "el sentit últim dels textos", és fer més comprensible el món dels ho-

mes, i que història, literatura i filosofia han d'ensenyar-se en estreta relació. I tots dos, encara que ara rebin encàrrecs ministerials perquè reflexionin sobre com sortir de la crisi, dubten molt, ja que saben que el Ministeri, amb els seus centenars de milers de funcionaris, amb els seus milers d'experts teoritzant des d'inútils *Instituts Universitaires de Formation de Maîtres*, és la principal força conservadora, contrària a cap canvi, favorable a mantenir una lògica que consisteix a voler resoldre una degradació de la qualitat amb criteris quantitius. El Ministeri no és la solució, sinó part del problema. Un novel·lista, Pierre Jourde, retrata a *Festins secrets* (2005), de manera precisa i inquietant, el triomf del saber inútil i, com a bon nietzscheà, fa un diagnòstic —és un personatge de ficció qui el fa, és clar— que culpa "el cristianisme, la democràcia, la tecnologia i la televisió" de ser les principals armes d'un "complot a favor de l'estupidització general".

Octavi Martí

